

plaats ons
erdiept. Dit
is ook de
schetsen

L.O.-school
en zei o.a.
id was over

heid, vooral,
betreft. Als
is, zich deze
oet het dan
oet men ook
ren bij even-

antal vragen
illen kunnen

Wij moeten
dat gaat nu

teleurgesteld
de vrang, of
en, is deze:
deze wijze
hart en leven.

aken van de
or over heb-
en. Er zit een
die voor het
ing zijn.
orden.

BRANTS.

TEZEN

ffende, aan
Groningen.)

een vraag, in
s in zijn leven

lit onderwerp
aut.
artikel, Prof.
loterij zou zijn
a liefdadigheid

och dien kant
want wij be-
dat wij daar-

et geoorloofd
n goede grond

het tot werpt,
n er niet uit
hand; Heere,
weet goed te

rbij men zelf,
niet op zich

e kerk moeten
d doen? Welke
pt men gevaar,
gt of dat men
uk krijgt. Hoe
worden berok-

rustig tot den
eg Gij het nu
gemeente geen

aanwijzing van
dezing de stem-

volgen dat men
over wie men

In het feit, dat
g niet altijd de
schikte is.

teft toch altijd

daarom in zoo'n
en en zeggen:
comen, zeg Gij

ij een weldadig-

menemen, kunnen

y van een pop-
stopflesch.
neele loterij is,
voorwerp, dat
eld.

ook maar van

In 'tallerminst niet.

De menschen, die nu een dubbeltje betalen om te mogen raden naar het aantal erwten, konden dat dubbeltje evengoed geven zonder deze raderij.

De menschen, die nu voor een kwartje een lot koopen, waarmee ze kans hebben op een beddesprei b.v., zouden dat kwartje anders evengoed kunnen geven en men zou de spreij bij opbod of afslag kunnen verkoopen.

Voert men daar tegen aan: „Ja, maar wanneer men die raderij of die loterij weglief, dan zouden er lang niet zooveel menschen meedoen“, dan is daarmee zulk een loterij ook veroordeeld.

Dan blijkt het immers, dat men tot geven gebracht wordt, niet door de begeerte om weldadigheid te oefenen, maar door de begeerte om te winnen, of uit begeerte naar de sensatie, die aan elke onheilige loterij verbonden is.

Zoo wordt het toch, uit winzucht of sensatiezucht, een spelen met de Voorzienigheid des Heeren.

Het feit, dat de aldus verkregen gelden komen ten nutte van één of ander goed doel, maakt de zaak heelemaal niet beter.

Het doel heiligt nooit de middelen.

Wij moeten terug van dezen weg, waarop men, door gebruik te maken van een verkeerde neiging in het menschenhart, de zaken van Gods Koninkrijk zoekt te dienen.

Gods volk moet gevoelen, dat het met zijn adel in strijd is, dat het door zulke middelen er toe zou moeten worden gebracht zijn aandeel bij te dragen in de financiering van de zaak des Heeren.

Niet winzucht of speelzucht, waardoor wij er feitelijk toe komen om te spelen met Gods Voorzienigheid, mag er ons toe brengen te geven voor Gods Koninkrijk, maar liefde tot den Heere en het inzicht in onze roeping.

Deze beide moeten bij ons worden opgewekt en daardoor moet onze offervaardigheid worden vergroot. Wij moeten leeren leven als Gods Bondsvolk, uit het geloof, altijd bereid tot den dienst, die God van ons vraagt, dan zullen wij al duidelijker gevoelen, dat er voor zulke „weldadigheidsloterijjes“ geen plaats in ons leven is.

Een tweede ding, dat in datzelfde artikel van Prof. Kuyper wordt aangesneden, is de „Cineac“, een inrichting, die in de groote plaatsen van ons land wordt gevonden en waarin men in de gelegenheid wordt gesteld het wereldgebeuren van den dag zich te zien afspelen op de film.

Is er bezwaar tegen, zulk een „Cineac“ te bezoeken?

Ik stem onmiddellijk toe, dat tegen het zien van zulk een film op zichzelf allermest bezwaar kan worden gemaakt.

Waarom zou het wel geoorloofd zijn een gewone foto te zien van één of ander gebeuren en niet geoorloofd te kijken naar een film-foto?

Ik zal daarom niet veroordeelen broeders en zusters, die een enkele maal of geregeld zulke inrichtingen bezoeken. En toch, toch zeg ik: „wees voorzichtig“.

Neen, ik ben geen voorstander van de moraal van het „stop-teeken“, waarbij men een grens trekt, waar men aan toe mag komen, maar die niet mag worden overschreden.

Op die wijze krijgt men nooit een zuivere levenshouding, blijft men in de knechtsgestalte.

Wij moeten positief, van uit den eisch des Heeren, onze houding zoeken te bepalen.

Met betrekking tot de „Cineac“ bedoel ik dat aldus. Zal het goed zijn, dan moeten wij het wereldgebeuren zien als het werken Gods in de wereld, waardoor Hij Zijn Raad uitvoert, Zijn Koninkrijk doet komen.

Ongetwijfeld kan een film van dat wereldgebeuren ons daarbij helpen; door het zien daarvan worden de dingen dichter tot ons gebracht, worden ze meer reëel voor ons.

Maar wat is nu weer het gevaar? Dit, dat in de „Cineac“ deze dingen voor ons een entourage krijgen, waardoor de ernst, waarmee wij als Gods volk met Gods doen bezig moeten zijn, gebroken wordt.

De „Cineac“ wil natuurlijk menschen trekken; en om op den duur menschen te trekken zal men aan de spijze, die daar geboden wordt wel een sausje moeten toevoegen van filmpjes vóór en na het hoofdgerecht, die, al zijn ze niet bepaald verkeerd te noemen, al zijn ze niet bepaald ziel te zellen in die houding, waarin het ons betaamt met Gods doen in de wereld ons bezig te houden.

Vraagt men mij: „kunt gij nu wijzen op dingen in die „Cineac“, die in zichzelf verkeerd zijn?“ Dan zou ik misschien moeten zeggen: „neen“.

Maar daarmee zijn we er niet.

Ik, van mijn kant, vraag u: „als gij uit de „Cineac“ komt, kunt gij dan zeggen, dat gij opgevoerd zijt tot een Godzalige beschouwing, tot een Godzalig bezig zijn met Gods daden in de wereld?“

Helpt u de „Cineac“ tot het vinden van een levenshouding als een kind van God in deze ernstige tijden betaamt?

Of is het veeleer zoo, dat gij u daardoor van de rechte baan ziel afgestooten?

De „Cineac“ bedoelt voor mijn besef veel te veel het wereldgebeuren te maken tot een soort voor-

werp van publieke vermakelijkheid, dan dat een mensch, die uit het geloof wenscht te leven, hier de rechte hulp voor zijn vorming zou kunnen vinden.

Dat het prettig is, naar de „Cineac“ te gaan, ik neem dat dadelijk aan, maar of het inderdaad goed is, positief goed, in den zin, waarin ik dat boven omschreef, dat betwijfel ik zeer.

En die twijfel zal sterker worden naarmate men aan de hoofdmoot van het daar vertoonde meer gaat toevoegen, dat geen ander karakter draagt, dan een gewone bioscoop-vertooning.

Deze beschouwing heeft met doopersche mijding niets te maken, maar komt juist op uit de begeerte om onze roeping met betrekking tot de wereld goed, naar den eisch des Verbonds, te vervullen.

D. v. D.

MUZIKALE KRONIEK

Muzikale bloemlezing.

II.

Bij de bespreking van zijn „Tien orgelkorallen“ was ik indertijd in de gelegenheid te wijzen op de vele facetten, die het werk van Flor Peeters vertoont. Thans ontving ik zijn orgelwerken¹⁾: de tweede uitgave van *Toccata, Fuga en Hymne over „Ave Maria Stella“* (Op. 28), *Speculum Vitae* (Op. 36) voor orgel en zang, en *Elegie* (Op. 38), die oppervlakkig beschouwd tot het oordeel zouden kunnen verleiden, dat de componist uit verschillende stijlvormen de hem passende nog niet heeft gevonden. Zulk een oordeel lijkt mij minder juist. Uit al zijn werken blijkt, dat Peeters vóór alles een klankschilder is, bijzonder gevoelig voor sfeer (indien men wil, een impressionist), die zich van alle muzikale middelen bedient om die sfeer voelbaar te maken, maar in dat alles een klankschilder blijft. Het is dan ook niet te verwonderen, dat de structuur en het contrapunt niet de sterkste zijden van Peeters' muziek uitmaken, maar vrij conventioneel aandoen, zooals b.v. bij de *Toccata*, waarin uitsluitend de briljante herhaling van het thema, de harmonieën en de vaart het moeten doen. De *Fuga* lijkt mij belangrijker, doordat de speelse melodiek hier in een hechter contrapuntisch verband moest worden gevoegd. Van de onontkoombaarheid van sommige harde samenklanken en wat goedkope kwartelgangen in deze fuga ben ik niet overtuigd. Het geheel klinkt echter aannemelijk en zal op een wat meer geavanceerd programma een dankbaar nummer uitmaken, temeer daar het doorzichtig van bouw is.

Op een hooger peil staan de vier gedichten: *Nacht, Morgen, Middag en Avond*, uit *Speculum Vitae*. Morgen en Avond zijn stemmingsmuziek in den besten zin van het woord: het eerste zangerig, idyllisch, als het fluiten van een vogel in den morgenvrede; het tweede zeer gevoelig, met een mooi begin. Dit is muziek, die eenigszins vergeeft de omstandigheid, dat Debussy niet voor orgel componeerde. De stukken *Nacht* en *Middag* bevredigen mij minder. *Nacht* door zijn zware accoordparallelle in het middendeel, en *Middag* door zijn wat eenlonige lege virtuositeit (met het uitbeelden van zonnehitte alleen is men er nog niet!).

Ook *Elegie* is een stuk stemmingsmuziek, dat door zijn makkelijk aansprekende opzet (vooral bij het eind) bij het publiek wel zal inslaan. Eigenlijk verschilt deze muziek niet met die van b.v. Guilmant, alleen de harmoniek is een generatie opgeschoven. Ook het fortissimo-gedeelte in het midden (zeer dramatisch voor een elegie) ontbreekt niet. Maar al betekent deze muziek geen mijlpaal in de muziekgeschiedenis, wel is ze als voortreffelijk staal van fraaie, kleurige stemmingsmuziek van onmiskenbare waarde.

...

Na Max Reger hebben weinig nieuwere componisten van groot formaat voor orgel geschreven. Het is daarom bijzonder verblijdend, dat een der belangrijkste onder hen, Paul Hindemith, er toe is overgegaan twee Sonates²⁾ voor dit instrument te schrijven en te publiceren, die met zijn reeds vroeger verschenen Concert voor orgel en kamerorkest hoogtepunten zijn in de orgelliteratuur. Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat deze sonates verschijnen in een tijd, die zich bezint op het eigen karakter van het orgel en zijn muziek en daarbij positieve impulsen behoeft. Deze impulsen geven Hindemith's sonates, niet in abstracte intelligente experimenten, maar in een bezielde frissche muziek, waarin een mensch zich uitzingt.

Dat deze muziek in al haar geïnspireerdheid doorzichtig en beheerscht blijft, acht ik een niet kleine verdienste. Jarnach's Concertstuk (Op. 21) b.v. is een afschrikwekkend voorbeeld van den klankenchaos, waarin men zich verwart, bij het zich ongebreideld uitleven in nieuwere harmoni-

sche constructies op orgelgebied. Veel nieuwere Duitse orgelcomponisten meenden zich hieruit alleen te kunnen redden, door weer in den stijl van de 17de eeuw te gaan schrijven. Hindemith koos zich een eigen weg: een harmonische verflochtening van zangerige melodiek in soepelen contrapuntischen vorm, die echter den lyrischen gang van de muziek niet doet verstarren. Juist omdat wij het samengaan van deze twee elementen zoo ontwend waren, pakt deze muziek; zij mist het intellectualistische van droge contrapuntiek, zoowel als het onbelijnde van sentimentele melodiek. Zij verenigt in zich het agressieve, soms primitieve (sommige octaafparallelle en modulaties), van de jeugd en den diepen onderton van den rijperen leeftijd (b.v. het adagio uit de eerste sonate). De evenredige vertegenwoordiging van al deze elementen geeft aan deze werken iets klassieks, met dien verstande, dat dit niet in de eerste plaats geldt voor hun structuur (de doorwerking der thema's is zeer vrij geschied).

De eerste sonate opent met een uitvoerig allegro met een fraai slot. Hierop volgt een prachtig, verheven en bewogen adagio. Inplaats van het traditionele menuet of scherzo komt dan een vrije fantasie, romantisch (haast Liszt-achtig) van opzet, bociend van het begin tot het eind, dat waarlijk grootsch te noemen is, een meesterlijke improvisatie. De sonate eindigt met een gevoelige andante, waarin de verschillende bassistinali opvallen.

Korter en vlatter is de tweede sonate. Het begin-allegro heeft een pittig, stoutmoedig thema, dat steeds weer pakt; het tweede thema staat meer op den achtergrond. Hierop volgt een bekoorlijk andante, dat op een vriendelijk rythme zachtken voortstroomt, waarna de sonate met een vroolijke, scherzo-achtig behandelde fuga besluit.

Ik kan deze sonates zonder voorbehoud aan de organisten, die hun bibliotheek op de hoogte van hun tijd wenschen te houden, aanbevelen, temeer daar ze geen zware technische eischen stellen en karakteristiek voor het orgel zijn geschreven.

...

Henk Badings besluit zijn boekje „De heden-daagsche Nederlandse muziek“ met deze woorden: „Een groote verscheidenheid van nieuwe muzikale formules en uitdrukkingswijzen is langzamerhand ingeburgerd, alle uiterlijke voorwaarden voor het ontstaan van een nieuwen stijl zijn aanwezig, doch wat nog schijnt te ontbreken, dat is de alles meeslepende bezieling, die aan de in de moderne muzikale dialectiek sluimerende mogelijkheden zin zal geven, maar die vooral richtend zal moeten werken op de thans zoo willekeurig verspreide krachtlijnen. Het lijkt mij niet te gewaagd om te verwachten, dat de toekomst ons in dit opzicht iets te brengen heeft.“ En in de *Sonate en Sonatine voor piano*³⁾ van Badings reeds gebracht heeft, zou ik er aan toe willen voegen. Op een met de orgelsonates van Hindemith analoog wijze, doch klassieker van bouw en verfijnder in melodiek, weet Badings hier een overtuigend evenwicht te scheppen tusschen het „gezag“ der polyphonie en de „vrijheid“ der romantische sonategeest. Met een eerlijkheid, die door de stemvoering vereischte hardheden niet uit den weg gaat, en met een stuwung, die aan de geïnspireerdheid dezer muziek geen twijfel overlaat. De Sonate is serieus (hier en daar wat zwaar) van opzet. Het lyrische hoofdmoment hierin vormt het bijzonder expressieve Largo, waarin zich een diepe bewogenheid (zonder sentimentaliteit) manifesteert, die zelfs in de gecompliceerde stemvoering in het midden niet verloren gaat. Het daarop volgende Scherzo klinkt droger, intellectuelistischer, maar vormt daardoor een contrast met het pittige slot-Allegro, dat evenals het begin-Allegro monumentale gedeelten heeft.

Persoonlijk vind ik de in meer luchtigen trant geschreven Sonatine nog rijper. Dit eenvoudige werkje is parelend, doorzichtig en vloeiend als water, en lfenis voor de naar muziek dorstende ziel, die in de laatste tien jaren inplaats daarvan meestal stoom, sneeuw of ijs te consumeren kreeg. Vooral het Andante en het slot-Allegro zijn rijp werk en bewijzen, dat een die de groote vormen beheerscht, in het eenvoudige genre meesterwerkjes kan scheppen.

...

De Sonate⁴⁾ voor piano van Hendrik Andriessen staat in geest wel vaf van de vluchtigheid van Badings' Sonatine. Hier is een musicus aan het woord, die het bekende achter zich liet en een hartstochtlijken stormloop ondernam op den muur, die hem van 't nieuwe scheide. In deze sonate is de muur echter niet doorbroken. Men kan waardeering hebben voor den heiligen ernst en de onstuimigheid waarmee de aanval wordt gedaan, voor de forsche stooten die worden toegebracht, en toch niet aan den indruk ontkomen, dat hier een strijd voor het forum wordt gestreden, die wellicht beter binnenskamers had kunnen blijven. Uiteraard geldt deze opmerking meer voor de beide hoek-Allegro's, waaruit rijklijk veel getrommel en fanfares ons tegenklinken, dan voor het

1) Uitg. H. Lemoine & Cie, Parijs—Brussel.
2) Uitg. B. Schott's Söhne, Mainz.

3) Uitg. B. Schott's Söhne, Mainz.
4) Uitg. Wed. J. R. van Rossum, Utrecht.

midden-Adagio, dat een (hier en daar eenigszins pretenzieus aandoend) stuk stemmingsmuziek is. Men kan echter, gezien Andriessens onbesmet verleden slechts benieuwd zijn, in welke richting zijn veelzijdig talent zich zal ontwikkelen.

Het was een goede gedachte van de uitgevers Broekmans en Van Poppel (te Amsterdam), aan Plet Ketting op te dragen, eenige pianowerken van moderne Nederlandsche componisten te bundelen, en deze in een aantrekkelijke uitgave verkrijgbaar te stellen. Het resultaat, „Moderne Nederlandsche Pianomuziek” ligt thans voor ons, en bevat acht composities: een Pavane van Andriessen, waarvan het begin boeiender is dan het niet zeer diepgaande middenstuk; een nogal starre, van wel-luidendheid geabstraheerde en vrij willekeurig aandoende Toccata van Emmy Frensel Wegener; een nuchtere, interessante Fuga over het thema A Dis ABEBA(!) van Jacques Beers, die vrijer van vorm dan van klank is behandeld; een serieuze, in accoordkeus en rhythmische stereotype, Etude van Hans Henkemans; een hol stuk van Ruymen (Marsch-impressie), niet van aanstellerij vrij; het zeer sub-tiele, maar wat fragmentarische middendeel uit de Sonatine Nr II van Bertus van Lier; een fuga van Ketting zelf, niet minder dan 11 bladzijden groot en vrijwel steeds op drie notenbalken gecoörd, zoo knap van bouw, dat de muzikalliteit ervan niet evenredig lijkt met de constructie; en twee fraaie Roemeensche reisschetsen van Badings, waarvan de eerste het publiek vermoedelijk meer zal toespreken als de laatste, met zijn koppige rhythm en harmonieën.

Ik kan deze bundel slechts aan hen aanraden, die veel moderne muziek gewend zijn, een aanzienlijke vingertechniek bezitten, en dan nog slechts als studiemateriaal. Er werd reeds in de pers op gewezen, dat deze bundel door zijn veel te zware technische eischen zijn doel van popularisering der nieuwere Nederlandsche muziek voorbij schiet. Ik geloof zelfs, dat de pianisten, aan wie verscheidene stukken werden opgedragen, als Rubinstein en Van Renesse, hieraan nog een aardige kluit zullen hebben. Moge de in uitzicht gestelde tweede bundel in technisch opzicht lager en in aesthetisch opzicht hooger mikken, en ook andere representatieve verschijningen als Pijper, Voormolen, e.a. aan het woord doen komen!

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Bijbelsche-Zeevaart.

„Een uitworp.”

Men moet zich even den toestand realiseren van het schip en opvarenden waar aan boord Paulus zich bevindt. Zij waren door een hevigen storm overvallen die hen ver uit den koers brengt.

Nu nemen ze maatregelen:

1e. door de boot aan dek te hijschen, een onderneming die als vanzelf met groote moeite gepaard gaat.

2e. door het schip stormklaar te maken; d.w.z.: de zeilen werden geborgen, alles wat aan dek kon lossaan werd weggenomen of gesjord; deuren en patrijspoorten (indien zij er waren) extra beschermd, luiken van speciale persenningen voorzien; de scheepshoof met dubbele sjoerings vastgelegd. En voorts werd alles gedaan wat noodig was om den storm zoo goed mogelijk door te komen. Daarbij werd het schip „ondergord”, een handeling waaraan we een apart artikel hebben gewijd.

Nog steeds bleken de maatregelen niet voldoende.

Het schip dreef voort, zonder dat de leiding aan boord goed wist waarheen. Ze werpen dan ook een drijfanker, om daarmee te trachten de kop op zee te houden. Voor top en takel drijven ze nu „op Gods genade”, zooals de oud Nederlandsche term luidt, achterwaarts de onbekende toekomst tegen.

Dien dag doen ze niets meer. Ze gaan den nacht in en wachten den volgenden morgen af. Dat wordt de tweede dag van den storm. Het weer is niets beter. Wat nu plaats heeft vermeldt het achttiende vers.

Zij werden van het „onweder geweldig geslingerd”, zoo leest de Staten-overzetting. In het twintigste vers wordt ook van „onweder” gesproken. Niet alleen dat het grieksch hier anders luidt, maar ook het verband wijst erop, dat onderscheiden moet worden. Het achttiende vers n.l. spreekt ook van „een uitworp”. Maar afgedacht daarvan, zal een schip nooit slingeren door onweer.

Voor het begrip van een zeeman slingert een schip, wanneer het door bepaalde invloeden in snelle opeenvolging een hellenden stand aanneemt; afwisselend, dan over stuurboord, dan over bakboord. Een stampend schip daarentegen ondergaat deze hellende beweging langsscheeps; d.w.z. dan voorover, dan achterover.

Een schip als symmetrisch gevormd lichaam, zal in zijn natuurlijke stand altijd recht in het water liggen. Zoodra het nu door een of andere oorzaak een hellenden stand aanneemt is de symmetrie verbroken. Deze hellende stand kan het begin zijn van slingeren of stampen. Men onderscheidt hierbij twee dingen: 1e. waardoor een schip slingert en 2e door welke oorzaak het voor de eerste maal een helling aanneemt.

Een schip, dat in den storm dwarszee ligt, zal altijd slingeren. De hevigheid hiervan hangt af van de sterkte van wind en zee, de belading, weerstand en snelheid.

Een schip met den kop op zee zal altijd stampen. De hevigheid hiervan hangt af van de snelheid van het schip, zijn lengte en voorts van de kracht van wind en zee. Ook als de zee recht van achteren inkomt zal het schip stampen. Wind en zee kunnen onder zoo'n hoek inkomen, dat het slingert en stampt. Wanneer we deze bijzonderheden — die allermint aanspraak maken op volledigheid — toepassen op den toestand van het schip uit Hand. 27, dan komen we tot de volgende conclusie:

De schepen uit de Oudheid waren veelal gebouwd met een hoog oplopend achterdek en een veel lager voorschip. Daarbij waren de Alexandrijnsche graanschepen — indien tenminste de gegevens betrouwbaar zijn — kort en breed. Een verhouding als van 4 tot 1. Dus onhandig in manoeuvreeren bij stormweer. Dit hoog opgebouwde achterschip was reeds bij de Egyptenaren bekend en vond zijn toepassing nog in Europa in de achttiende eeuw n. Chr. Daarna werden de schepen over dek vlakker. Bij pinangs — de Makasarsche zeeprauwen — en bij sommige Perzische, Arabische- en ook Chineesche vaartuigen vindt men dezen bouw nog. Deze hooggebouwde achterschepen dienden om de van achteren komende golven te weerstaan. Het was ter bevordering van het reserve drijfvermogen. De Romeinsche graanschepen hadden aan den achtersteven een soort versiering, aphlaston genaamd.

Het Torlonia-relief toont een schip met een verhoogd achterschip.¹⁾

De hoog opgebouwde achterschepen hadden ook ten doel om ruimte te winnen, omdat achteruit de verblijven der scheepsleiding waren gebouwd.

Wanneer van een zeilschip, dat voor top en takel wegdrijft, een drijfanker in zee wordt geworpen, is het de bedoeling het vaartuig recht op de golven te houden. Dus zal dat schip een stampende beweging maken.

De lezing van de Staten-vertaling „geweldig geslingerd worden” wekt zoo licht misverstand voor de ware toedracht. De grieksch tekst spreekt dan ook niet van slingeren, evenmin van onweer. Nestle leest: geweldig stormweer. De mededeeling van het twintigste vers, dat als overmaat van ramp „geen klein onweder hen drukte”, kan men laten staan, om reden in de Middellandsche zee in het najaar stormen dikwijls gepaard gaan met hevigen regen en onweer.

De opmerking is gemaakt, dat in het 18e vers gesproken wordt in den eersten persoon meervoud: „wij” en in den derden persoon meervoud: „zij”. Deze z.g. „wij”-stukken uit het Handelingenboek beginnen met het 16de hoofdstuk: 10 als Paulus te Troas Lucas ontmoet heeft en zij met hun drieën — Silas was bij hen — naar Europa reizen.

Herhaalde malen komt „wij” ook in het 27ste hoofdstuk voor.

Breusing²⁾ maakt naar aanleiding van het onderscheid in vers 18 tusschen „wij” en „zij” veronderstellingen waarin Barde³⁾ hem meent te moeten volgen. Genoemde exegeten meenen dat „wij” en „zij” gescheiden belangen zijn. In zoverre althans, dat uitsluitend „wij” op een bepaalde plaats aan dek last van den storm hebben en dat „zij” nu maar een uitworp moeten doen.

Deze opvatting lijkt ons inziens niet juist. Onder „wij” verstaat Lucas steeds het geheele schip, waaronder alle opvarenden. Lees de verzen 1 tot en met acht maar: wij zouden naar Italië afvaren; alzoo wij de plaatsen langs Azië bevaren zouden; en des anderen daags kwamen wij aan te Sidon; voeren wij onder Cyprus heen; wij kwamen aan te Myra in Lysië, enz.

Eerst in het 12de vers komt de „zij-vorm”. Maar dan gaat het ook speciaal over menschen die besloten zijn naar Fenix te varen. Het onderscheid van „wij” en „zij” in het achttiende vers gaat slechts in zoverre op, dat „zij” een uitworp deden en „wij” daarbij werkeloos toezagen. Maar allen, „wij” hadden last van den storm.

Wat moeten we nu onder „uitworp” verstaan? Terecht zegt Breusing⁴⁾, dat „uitworp”, grieksch: ekbolē, een technische term is, waarmee de zeelieden bedoelen het overboord werpen van lading. Men spreekt van „lading werpen”.

Zoo kan een gestrand schip lading werpen om te

lichten. De omstandigheden, dat een ander vaartuig (lichter) langs zij kan komen, zijn dan ongunstig en men werpt de lading overboord.

Verschillende vertalingen leiden dan ook in die richting:

„zelten zij den volgenden dag een deel der lading overboord” (Prof. de Zwaan);

„gooiden een deel der lading overboord”. (Leidsche Vertaling);

„ils jetèrent les marchandises dans la mer”.

„the next day they began to throw (the freight) overboard. (Oxford Bible);

„warfen sie an folgenden Tage Ladung. (Breusing, S. 144);

„begannen sie am nächsten Tage Ladung zu werfen”. (Balmer, S. 84).

Slechts Luther maakt onder hen een uitzondering met zijn lezing: „taten sie des nächsten Tages einen Auswurf”.

De opmerking is gemaakt, dat het 38ste vers speciaal vermeldt van „koren over boord werpen”, om het schip te lichten. Terwijl in vers 18 niet genoemd wordt „wat” overboord ging. Niet alleen onder Schriftuitleggers maar ook onder zeelieden wordt wel gedacht dat in vers 18 niet het koren, maar het zeil met ra (die dan aan dek zouden hebben gelegen) overboord werd gezet.

Barde⁵⁾ vindt het echter niet noodig, dat met even zoovele woorden wordt aangegeven hetgeen overboord werd geworpen, het is voldoende als men vertaalt: zij deden een uitworp (van voorwerpen).

Met deze exegese is men echter niet klaar. Dan nog beter wat Prof. de Zwaan⁶⁾ schrijft: „t Lichten van het schip, dat tot het uiterste gedreven wordt, geschiedde natuurlijk niet om de vaart te verminderen of omdat het half wrak was, maar om met den diepgang ruim boven de te vreezen ondiepten te komen en — als het tot dit uiterste kwam — het schip beter op het strand te kunnen zetten”.

Maar ook deze verklaring bevredigt niet. Na eenmaal het drijfanker in zee ligt, is de vrees voor stranden eenigszins afgenomen. „Eerst als noch zou noch gesternte verschenen in vele dagen, en geen klein onweder ons drukte, zoo werd ons voorts alle hoop van behouden te worden benomen.” (vers 20).

Eerst na vele dagen is hun hoop op behoud vervlogen.

De uitworp in vers 18 moet uitsluitend worden bezien in verband met de mededeeling, dat een zware storm hen teisterde.

Een gezagvoerder is een strateeg die eerst alle verdedigingsmiddelen te baat neemt. En dan, in den strijd tegen wind en golven, stuk voor stuk iets prijsgeeft, maar slechts uit tactische overwegingen. Als deze reis, die op stranden uitloopt, volgens het „journaal” voor den Raad van de Scheepvaart zou gekomen zijn, dan zou, hoe de uitspraak ook luidde, toch gezegd moeten worden, dat er gehandeld was.

Nu de situatie.

Met het drijfanker ervoor lag het schip den storm af te rijden. De Alexandrijnsche schepen waren naar verhouding kort, breed en diep. Het waren in geladen toestand, wat men noemt „wrede schepen”. Deze schepen moesten bij stormweer zwaar stampen en veel water overnemen.

Bij zeemanschap spreekt men van groote- en kleine stampperiode. Onder stampperiode verstaat men den tijd, die een schip noodig heeft om een stampende beweging te maken. „In het algemeen is het gewenscht, dat het schip bij het stampen gemakkelijk met de golven rijst en daalt, daar het dan weinig water zal overnemen.”⁷⁾ Hiernaar nu hebben de zeelieden gestreefd en dat was het doel van hun uitworp.

Mogelijk had dit schip twee laadruimen, één vóór en één achter den mast. Hierin lag gestort graan. Een dubbelen bodem kende men toen nog niet, waardoor de stabiliteit ongunstig was. Om „overgaan” van het zware graan te voorkomen waren in de ruimen schotten gezet. Of men toen reeds een soort „feeder” kende? Een feeder is een bak, gevuld met graan. Door de beweging van het schip zakt het graan in het ruim gemakkelijk weg. Nu moet graan uit den feeder automatisch deze ontsane ruimte aanvullen. Wellicht zullen de Alexandrijnsche graanschepen naar den eisch van hun tijd zijn ingericht. Anders was ook dit schip reeds lang omgeslagen.

Door een deel van de lading te werpen zullen ze het schip eenigszins lichten. Het komt dan hooger op het water te liggen.

Uitsluitend om te voorkomen, dat gedurig zeeën over dek en luiken slaan, schade aanrichten en gevaar opleveren, gaan ze ertoe over lading te werpen.

Dat was een geweldig werk, onder zeer moeilijke omstandigheden. Ook mocht weer niet teveel lading overboord, anders zou het zwaartepunt van het schip te hoog komen en het schip zou omslaan. Het beste was aan den voor- en achterkant in het ruim het graan weg te werken, zoodat

1) Andersen, The sailingship, blz. 50. Er zijn ook voorstellingen waarvan het achterschip niet hoog oploopt zoodat hij:

Andersen, The Sailing Ship, Plaat 2, blz. 70.

Dr. Hans Balmer, Die Romfahrt, tegenover titelblad en S. 410.

Breusing, Plaat 3 en 4, achterin.

2) Dr. Breusing, Die Nautik der Alten, S. 184.

3) Prof. Barde, Commentaar op de Handelingen, blz. 545.

4) Dr. Breusing, Die Nautik der Alten, S. 185.

5) Prof. Barde, Commentaar op de Handelingen, blz. 545.

6) Prof. Dr. J. de Zwaan, De Handelingen, 2e druk, Tekst en uitleg, blz. 154.

7) T. J. Noordraven, Zeemanschap, blz. 326.

8) Dr. Hans Balmer, Die Romfahrt enz., S. 365.

het meeste ge-

Balmer⁸⁾ be-

„Es musste

konnte natür-

dis enge Sch-

muszte die gr-

gedeckt werd

Lukensrand (u

sein, so dass

Ueberfluten

konnte, was z

dienten am be

der vier Seite

inwendig ein-

halten (nicht

grosser Teil

meinsam an

Einzelne schi-

Leere Tonnen

zur Luke ut

halten sie an

zuholen und.

Na een dag

gaan en de de